

Wystawy ras rodzimych w działalności Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich PROW na lata 2007–2013

Agnieszka Chełmińska¹, Paweł Radomski², Piotr M. Mikosz², Piotr Moskała²

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy,

¹Dział Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt,

²Dział Komercjalizacji Badań i Współpracy z Praktyką, 32-083 Balice k. Krakowa

Celem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, funkcjonującej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 było m.in. wsparcie wdrażania i oceny polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz identyfikacja, analiza, rozpowszechnianie oraz wymiana informacji i wiedzy w tym zakresie wśród wszystkich zainteresowanych partnerów na poziomie lokalnym, regionalnym oraz wspólnotowym. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich dotychczas działała na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), rozporządzenia Komisji (WE) nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r., ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia nr 1698/2005, ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Główną strukturę KSOW w Polsce stanowią: Sekretariat Centralny w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi i 16 sekretariatów regionalnych w urzędach marszałkowskich, które mają na celu zapewnienie właściwego funkcjonowania KSOW. Sekretariat Centralny jest odpowiedzialny m.in. za koordynację prac KSOW, prowadzenie portalu internetowego Sieci oraz ułatwianie kontaktu między członkami Sieci.

Sekretariaty regionalne natomiast wspierają realizację zadań KSOW, ułatwiają kontakty między członkami Sieci w danym województwie oraz współpracę między regionami.

Podstawą realizacji celu KSOW są działania planowane do realizacji w ramach dwuletnich planów działania, przygotowanych przez Sekretariat Centralny we współpracy z 16 sekretariatami regionalnymi. Plan działania KSOW zawiera m.in. następujące elementy, w ramach których są realizowane szczegółowe projekty:

- identyfikacja i analiza możliwych do przeniesienia dobrych praktyk w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz przekazanie informacji na ich temat;
- przeniesienie dobrych praktyk, projektów innowacyjnych oraz organizacja i wymiana doświadczeń i „know-how”;
- przygotowanie programów szkoleniowych dla lokalnych grup działania w procesie tworzenia, w tym wymiana doświadczeń między lokalnymi grupami działania;
- zarządzanie siecią;
- pomoc techniczna dla współpracy międzyterytorialnej i transnarodowej;
- wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej, w tym międzynarodowej;
- wymiana wiedzy oraz ocena polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

W celu realizacji powyższych zadań organizowane są m.in. spotkania, konferencje, wystawy, targi, wyjazdy studyjne, szkolenia, seminaria, sieci eksperckie oraz wydawane są publikacje.

W ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Instytut Zootechniki PIB corocznie podejmował szereg działań upowszechniowo-edukacyjnych, przyczyniających się zarówno do podniesienia świadomości mieszkańców obszarów wiejskich co do roli i znaczenia rodzimych ras zwierząt gospodarskich, jak również służących promocji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013. Dotychczas zrealizowano w ramach współpracy:

1. Krajowe wystawy ras rodzimych, organizowane podczas Krajowej Wystawy Zwierząt Hodowlanych w Poznaniu w latach 2008, 2010, 2011, 2013, 2015;
2. Krajowe wystawy ras rodzimych, organizowane podczas Pożegnania Wakacji w Rudawce Rymanowskiej w latach: 2012, 2014;
3. Regionalne wystawy ras rodzimych, organizowane podczas Pożegnania Wakacji w Rudawce Rymanowskiej w latach 2009, 2010.

Głównym elementem organizowanych wystaw ras rodzimych była prezentacja zwierząt gatunków objętych programami ochrony zasobów genetycznych, dyżury ekspertów z zakresu ochrony zasobów genetycznych i programu rolno-środowiskowego oraz prowadzenie stoiska informacyjnego, na którym były upowszechniane materiały, prezentujące tematykę ras rodzimych (albumy, ulotki, broszury, plakaty, materiały promocyjne, filmy).

Podczas wszystkich organizowanych wystaw w ramach środków KSOW **480 hodowców/wystawców** zaprezentowało ponad **1160 sztuk zwierząt** oraz **250 stadek drobiu**.

W 2015 r. w dniach 15–17 maja w Poznaniu Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy zorganizował już **XII Krajową Wystawę Ras Rodzimych podczas XXVII Krajowej Wystawy Zwierząt Hodowlanych (KWZH)**. Tegoroczna Wystawa Ras Rodzimych była już ostatnią, finansowaną z budżetu KSOW Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Uroczyste otwarcie Wystawy nastąpiło w sobotę 16 maja, a dokonali tego m.in. p. Zofia Szalczyk – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, prof. dr hab. Eugeniusz Herbut – Dyrektor Instytutu Zootechniki PIB, Leszek Sobolewski – Dyrektor Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt.

W pawilonie numer 4 można było po-

dziwiać większość lokalnych ras zwierząt gospodarskich, objętych programami ochrony zasobów genetycznych. Znajdowało się tam również stoisko informacyjne Instytutu Zootechniki PIB. Ekspozycję ras rodzimych, przygotowaną przez Instytut w dniu 15 maja, odwiedziła p. Zofia Szalczyk, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Stoisko było odwiedzane zarówno przez przedstawicieli resortu rolnictwa, instytucji związanych z hodowlą i chowem zwierząt, przedstawicieli ośrodków doradztwa rolniczego, jak również przez rolników i producentów, zainteresowanych utrzymaniem rodzimych ras zwierząt, liczne wycieczki szkolne i przedszkolne oraz mieszkańców Poznania i okolic.

Na stoisku informacyjnym Instytutu Zootechniki PIB prezentowano film, dotyczący rodzimych ras zwierząt gospodarskich oraz informacje na temat osiągnięć pracowników naukowych Instytutu. Dużym zainteresowaniem cieszyły się ulotki informacyjne, opracowane przez poszczególnych koordynatorów, opisujące zwierzęta ras rodzimych, czasopisma: „Roczniki Naukowe Zootechniki”, „Annals of Animal Science”, „Wiadomości Zootechniczne”, „Pasze Przemysłowe”, broszury upowszechniowe oraz plansze, poświęcone rodzimym rasom zwierząt. Przez cały czas trwania wystawy eksperci pełnili dyżury informacyjne, udzielając konsultacji na temat uczestnictwa w programach ochrony zasobów genetycznych zwierząt, jak również Pakietu 7 Programu rolno-środowiskowego w ramach PROW 2007–2013 i PROW 2014–2020.

W pawilonie 4 została zorganizowana pokazowa ekspozycja nutrii odmian barwnych oraz pszczoł środkowoeuropejskich linii Asta, które wzbudzały duże zainteresowanie zwiedzających. Z kolei, w pawilonie numer 5 i 5A prezentowane były dodatkowo szynszyle beżowe, barwne odmiany nutrii, objęte programami ochrony oraz kłacze i ogiery zimnokrwiste w typie sztumskim oraz sokólskim.

Podczas trwania wystawy w dniu 16 maja na ringu w pawilonie 4 odbywały się prezentacje zwierząt ras rodzimych. Pokaz, podobnie jak w latach ubiegłych, był prowadzony przez poszczególnych koordynatorów z Instytutu Zootechniki PIB, którzy w ramach kilkunastominutowych prezentacji przedstawiali charakterystykę każdej z wystawianych ras.

Wystawy ras rodzimych w działalności KSOW (2007–2013)

Całość pokazu prowadziła dr hab. Elżbieta Martyniuk, prof. nadzw. IZ – Koordynator Krajowy ds. Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich. Ponadto, w trakcie trwania Wystawy na ringu w pawilonie 5 odbywały się pokazy koni zimnokrwistych typu sztumskiego i sokólskiego.

Podczas spotkania z hodowcami w dniu 16 maja p. minister Zofia Szalczuk wręczyła Odznaki Honorowe Zasłużony dla Rolnictwa, m.in. dr inż. Iwonie Tomczyk-Wronie, pracownikowi Instytutu Zootechniki PIB.

W 2015 r. w Polsce utrzymywane były 83 rodzime rasy, rody, odmiany zwierząt gospodarskich. Dzięki wieloletnim staraniom ośrodków naukowych i akademickich, w tym również Instytutu Zootechniki PIB, będących inicjatorami ochrony i restytucji ginących populacji, możliwe było zachowanie dużej różnorodności genetycznej poszczególnych gatunków oraz przetrwanie wielu bardzo cennych starych ras, które obecnie można podziwiać w ramach krajowych i regionalnych wystaw.

W tym roku w Wystawie uczestniczyło w sumie 57 wystawców, którzy zaprezentowali następujące rasy, odmiany i rody zwierząt, podane ocenie w pierwszym dniu Wystawy:

- krowy polskie czerwone, biało-grzbiete, polskie czarno-białe i polskie czerwono-białe;
- świnie puławskie, złotnickie białe i złotnickie pstre;
- owce ras: wrzosówka, świniarka, cakiel podhalański, czarnogłówka, polska owca pogórza, pomorska, kamieniecka, merynos polski w starym typie oraz polska owca nizinna odmiany uhruskiej;
- kury żółtonóżki kuropatwiane Ż-33, zielononóżki kuropatwiane Z-11 i Zk, Leghorn H-22 i G-99, Sussex S-66, Rhode Island Red R-11 i K-22, Rhode Island White A-33, Polbar Pb;
- gęsi lubelskie (Lu), kieleckie (Ki), podkarpackie (Pd), pomorskie (Po), Landes (LsD-01), kartuskie (Ka), garbonose (Ga), suwalskie (Su), kubańskie (Ku), zatorskie (Zd-1);
- kaczki rodów: kaczka pomniejszona K-2, pekin krajowy P-33, pekin angielski

LsA, pekin duński P-8, pekin francuski P-9 oraz kaczki KhO-1;

- króliki popielniańskie białe;
- szynszyle beżowe;
- nutrie następujących odmian barwnych: standardowa, czarna dominująca, bursztynowo-złocista, perłowa, pastelowa, odmiany grenlandzkiej;
- kłacze zimnokrwiste w typie sztumskim oraz w typie sokólskim.

W sumie, podczas tegorocznej XII Wystawy Ras Rodzimych ocenie podlegały 153 zwierzęta oraz 26 stadek drobiu.

Ponadto, poza oceną były prezentowane: kłacze ze źrebkami rasy konik polski, a także huculskiej, małopolskiej, śląskiej, wielkopolskiej, ogiery rasy zimnokrwistej w typie sztumskim i typie sokólskim, prosięta rasy złotnickiej pstrej, stawka warchlaków rasy puławskiej oraz koza karpacza z przychówkiem. Zorganizowane były również ekspozycje pszczół środkowoeuropejskich linii Asta, woliera pokazowa z nutriami odmian barwnych i stadko gęsi Białej Kołodzkiej®.

Ocenianym zwierzętom przyznawano nagrody zgodnie z Regulaminem oceny zwierząt ras rodzimych oraz nagradzania hodowców na XXVII Krajowej Wystawie Zwierząt Hodowlanych, zatwierdzonym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Oceny dokonali sędziowie, powołani przez Ministerstwo, w składzie: prof. dr hab. Robert Eckert (IZ PIB) – sędzia ds. oceny świń ras rodzimych, prof. dr hab. Jędrzej Krupiński (IZ PIB) – sędzia ds. oceny owiec ras rodzimych, prof. dr hab. Jan Trela (IZ PIB) – sędzia ds. oceny bydła ras rodzimych, prof. dr hab. Józefa Krawczyk (IZ PIB) – sędzia ds. oceny kur nieśnych ras rodzimych, dr Halina Bielińska (ZD IZ PIB Kołuda Wielka) – sędzia ds. oceny gęsi i kaczek ras rodzimych, prof. dr hab. Paweł Bielański (IZ PIB) – sędzia ds. oceny królików ras rodzimych, p. Michał Panas (KCHZ) – sędzia ds. oceny szynszyli ras rodzimych, dr inż. Grzegorz Otulakowski (KCHZ) – sędzia ds. oceny nutrii ras rodzimych, p. Wiesław Niewiński (Białostocki Związek Hodowców Koni) – sędzia ds. oceny koni ras rodzimych, p. Jerzy Gawarecki (Stadnina Koni w Kętrzynie) – sędzia ds. oceny koni ras rodzimych.

Zgodnie z regulaminem, w zależności od uzyskanej podczas oceny liczby punktów, przyznawane były złote i srebrne medale. Najlepsze zwierzęta w danej grupie oceny uzyskały tytuł czempiona. W sumie, podczas tegorocznej Krajowej Wystawy Ras Rodzimych przyznano 28 tytułów czempiona Wystawy, 20 tytułów wiceczempiona oraz 129 złotych medali. Nagrody czempiona otrzymali:

- **Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Katedra Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej** za kury rodu zielononóżka kuropatwiana Zk, nr kat. 182,

97 pkt;

- **Instytut Zootechniki PIB, Zakład Doświadczalny w Kołudzie Wielkiej – Stacja Zasobów Genetycznych Drobiu Wodnego w Dworzyskach** za:
 - kaczki rodu pekin krajowy P-33, nr kat. 197, 98 pkt,
 - gęsi rodu podkarpacka Pd, nr kat. 186, 96 pkt;
- **Antonina i Jarosław Czarnecy** za samicę szynszyli beżowej nr 1521, nr kat. 227, 30 pkt;
- **Instytut Zootechniki PIB w Krako-**

- wie-Balicach, Ferma w Aleksandrowicach** za samicę królika popielniańskiego białego nr K083/06W0078, nr kat. 203, 96 pkt;
- **Uniwersytet Rolniczy w Krakowie** za samca w grupie nutrii standardowych nr K-01002Z0011, nr kat. 239, 20 pkt;
 - **Mirosław Biedziak** za:
 - samicę w grupie nutrii czarnych dominujących nr U-54/P039, nr kat. 242, 20 pkt,
 - samicę w grupie nutrii bursztynowo-złocistych nr T-30/P038, nr kat. 246, 20 pkt,
 - samca w grupie nutrii pastelowych nr W-21/P034, nr kat. 252, 20 pkt,
 - samicę w grupie nutrii perłowych nr U-20/P037, nr kat. 253, 20 pkt,
 - samicę w grupie nutrii odmiany grenlandzkiej nr U-70/P036, nr kat. 258, 20 pkt;
 - **Mieczysław Raczkowski** za maciorę owcy rasy wrzosówka nr PL100010-211264, nr kat. 66, 94 pkt (w grupie maciorek ras: wrzosówka, świniarka, cakiel podhalański);
 - **Jerzy Mondry Dombrowski** za maciorę owcy pomorskiej nr PL100018-414551, nr kat. 102, 93 pkt (w grupie maciorek ras: czarnogłówka, pomorska);
 - **Gospodarstwo Rolne Jerzy Nadolski** za:
 - maciorę owcy kamienieckiej nr PL100019102679, nr kat. 119, 93 pkt (w grupie maciorek ras: kamieniecka, polska owca pogórza),
 - tryka owcy kamienieckiej nr PL100017842812, nr kat. 123, 93 pkt (w grupie tryków ras: kamieniecka, polska owca pogórza);
 - **Gospodarstwo Rolne Leszek Wojciechowski** za:
 - maciorę owcy rasy merynos polski w starym typie nr PL100-0156672 02, nr kat. 91, 93 pkt (w grupie maciorek ras: merynos polski w starym typie, polska owca nizinna odmiany uhruskiej),
 - tryka owcy rasy merynos polski w starym typie nr PL1000-12437 105, nr kat. 96, 92 pkt (w grupie tryków ras: merynos polski w starym typie, polska owca nizinna odmiany uhruskiej);
 - **Wiesław Hryc** za tryka owcy rasy cakiel podhalański nr PL100019092345, nr kat. 57, 94 pkt (w grupie tryków ras: wrzosówka, świniarka, cakiel podhalański);
 - **Zbigniew Ćwikliński** za tryka owcy rasy czarnogłówka nr PL100016444277, nr kat. 86, 92 pkt (w grupie tryków ras: czarnogłówka, pomorska);
 - **Andrzej Koltun** za loszkę rasy puławskiej nr 18891-0430/14, nr kat. 130, 96 pkt;
 - **Gospodarstwo Rolne Leonard Sell** za loszkę rasy złotnickiej białej nr 03002-0172/14, nr kat. 146, 97 pkt;
 - **Dariusz Czyżewski** za loszkę rasy złotnickiej pstrej nr 01073-0149/14, nr kat. 167, 96 pkt;
 - **Wojciech Łukasz** za krowę rasy polskiej czerwonej nr PL005188395726, nr kat. 8, 94 pkt;
 - **Henryk Klugowski** za krowę rasy biało-żółtej nr PL005162294281, nr kat. 11, 93 pkt;
 - **Ośrodek Hodowli Zarodowej „Przerzeczyn Zdrój” Sp. z o.o.** za krowę rasy polskiej czerwono-białej nr PL00524-2535822, nr kat. 16, 93 pkt;
 - **Polska Akademia Nauk, Stacja Badawcza Rolnictwa Ekologicznego i Hodowli Zachowawczej Zwierząt w Popielnie** za krowę rasy polskiej czarno-białej nr PL005238988526, nr kat. 25, 93 pkt;
 - **Tadeusz Belgrau** za kłacz rasy zimnokrwistej w typie sztumskim nr 61601-05301621, nr kat. 40, 32,50 pkt;
 - **Wojciech Jaroszewicz** za kłacz rasy zimnokrwistej w typie sokólskim nr POL010510013608, nr kat. 45, 33 pkt.

Zastępca Dyrektora Instytutu Zootechniki PIB, prof. dr hab. Robert Eckert w drugim dniu trwania Wystawy wręczył nagrodę specjalną (statuetkę) dla Polskiego Związku Hodowców Koni; nagrodę odebrał Prezes Związku, prof. dr hab. Zbigniew Jaworski, który od wielu lat wspiera działania na rzecz zachowania rodzimych ras koni w Polsce. Na statuetce wygrawerowano pamiątkowy napis: „Nagroda Dyrektora Instytutu Zootechniki PIB dla Polskiego

Związku Hodowców Koni za wkład w ochronę i popularyzację rodzimych ras koni w celu zachowania cennej bioróżnorodności dla przyszłych pokoleń”.

Wystawa ras rodzimych wzbudziła duże zainteresowanie i liczne pochwały zwiedzających. Instytut ma nadzieję, że czas spędzony na tegorocznej Wystawie był okazją dla hodowców do wielu spotkań, wymiany wiedzy i doświadczeń, a tak szeroka prezentacja ras rodzimych znajdzie przełożenie na wzrost zainteresowania problematyką ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w Polsce.

*

Doświadczenia płynące z funkcjonowania w Polsce Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w latach 2007–2013 pokazały, że dobrze działająca sieć służy prawidłowemu przepływowi informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami, zaangażowanymi w realizację różnych przedsięwzięć na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. KSOW stała się forum aktywnej wymiany wiedzy o dobrych praktykach i doświadczeniach we wdrażaniu programów i projektów, służących zrównoważonemu rozwojowi obszarów wiejskich. Sieć wspierała również administrację rządową i samorządową w realizacji zadań z zakresu rolnictwa i obszarów wiejskich. W latach 2014–2020 KSOW będzie wspomagać wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020) na różnych etapach jego realizacji. Podstawą wdrażania KSOW będzie plan działania na lata 2014–

2020, który będzie wykonywany przez dwuletnie plany operacyjne.

W ramach KSOW zostanie również utworzona Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR). W okresie programowania 2014–2020 KSOW obejmuje również działania informacyjno-promocyjne, ujęte w Planie Komunikacyjnym. Będzie także wspierała działania podmiotów z obszarów wiejskich, które interesują się zmianami, zachodzącymi we Wspólnej Polityce Rolnej, umożliwiając im wymianę informacji i doświadczeń w tym zakresie, pochodzących również z innych państw członkowskich. Ponadto, dzięki działalności KSOW będą prowadzone działania, aktywizujące partnerów i interesariuszy sieci. KSOW przyczyni się do ułatwiania kontaktów między nimi, zarówno na poziomie krajowym, jak i europejskim. Przyczyni się również do pozyskiwania i upowszechniania, w oparciu o potencjał i efekty pracy SIR, informacji o innowacyjnych rozwiązaniach i dobrych praktykach w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym.

W okresie 2014–2020 zostanie wykorzystane szereg narzędzi i mechanizmów w celu skutecznego angażowania partnerów i interesariuszy w funkcjonowanie sieci, tak aby wszyscy aktywnie uczestniczyli w jej działaniach i w konsekwencji posiadali realny wpływ na przemiany, zachodzące na obszarach wiejskich. KSOW współpracuje z Komitetem Monitorującym PROW 2014–2020, w tym poprzez wymianę informacji z zakresu realizacji poszczególnych działań Programu pomiędzy członkami Komitetu i partnerami sieci.

W ramach działalności KSOW będzie funkcjonował portal internetowy, który jest narzędziem, służącym do efektywnego i szybkiego przekazywania informacji i wiedzy na temat rozwoju obszarów wiejskich w Polsce i w Europie oraz budowania sieci kontaktów pomiędzy partnerami sieci i innymi podmiotami, zaangażowanymi w działania na rzecz rozwoju wsi.

Fot. w art. A. Chełmińska